

Irány Kuba

Ha egy kis bűvárkodásra szottyán kedvünk, bepattanunk az autóba vagy felülünk egy repülőre és irány az Adria, vagy a Vörös-tenger. Akik tizenöt-húsz évvel ezelőtt gyerekek voltak, nem is tudják, az akkori fiatalok pedig talán már elfelejtették, milyen viszontagságokkal járt valaha egy karib-tengeri merülés megszervezése. Kanyarodjunk most vissza gondolatban néhány évet és induljunk el Varsóba, az olcsó repülőjegyek egykori fellegvárába.

Kalandunk 1989 őszén kezdődött. A szocialista egypártrendszer az utolsókat rúgta (belénk). Nyugatra már korlátozás nélkül utazhattunk, konvertibilis valutát azonban nem lehetett vásárolni. Forintért csak valami csekk-félét kapott az utazó, amivel a határ átlépése után lehetett shillinghez, márkához jutni. A valuta-csekk minden határátlépőnek járt, így a kiutazó családok gyakran még a beteg nagymamát is magukkal vitték a biztos bevétel reményében. Bécsig persze a szegény öregeket nem is kellett elcügölni, az osztrák oldalon frissen nyíló nagymama-megőrzők egyikében hagyva elegendő volt a valutájukat továbbvinni az akkoriban divatos termékek, hűtőládák és más műszaki berendezések vásárlásához.

Keleten kevesebb volt a kurrens árucikk, egy dolog miatt azonban érdemes volt a vállalni a viszontagságos utazást, és ez nem volt más, mint Varsóban a repülőjegy. A jegyet csak személyesen lehetett átvenni, ezért egy borongós őszi délután el is indultunk bűváltársunk, Szandokán kimustrált Ladájával Debrecenből az akkori Csehszlovákián át Lengyelországba. Azokra, akik nem tartalékoltak dollárt a „párnahuzatban”, még egy kitérő várt. Az előbb vázolt csekk-mizéria játékszabályainak megfelelően ahhoz, hogy valutához jussanak, érinteniük kellett egy nyugati határt. A bécsi vonatjegy persze drága volt, az egykori Német Demokratikus Köztársaságba szóló dotált jegyek pedig lényegesen olcsóbbak, így végül a csapat másik fele Berlinbe utazott. Onnan Nyugat-Berlinbe már metróval is el lehetett jutni, majd a pénzváltást követően meg sem álltak Lengyelországig. A szintén dotált, ámde ritkán közlekedő és emiatt rettenetesen zsúfolt Berlin-Varsó járattal másnap reggelre célhoz is értek.

A mi utunk ehhez képest sétakocsikázás volt. Csehszlovákiában ekkor csak jegyre lehetett benzint kapni. Kitart Lengyelországig – mondja Szandokán, majd ott tankolunk. Szóltam, talán mégis jobb lenne megállni, tankolás után úgysem szívják ki a tartályt, jegy helyett pedig adhatunk egy kis jattot. Fő a becsületesség, nem tankoltunk. Éjfélre érkeztünk Krakóba. A rendszerváltás előtti időszakban Lengyelország gazdasági helyzete a legkritikusabbak közé tartozott. Az út mellett láttunk egy benzinkutat, ahol az éjszakai időpont ellenére végeláthatatlan kocsisor kígyózott. Na, mondom, ha még Csehszlovákiában megállunk, most nem kellene itt órákat várni. Szandokán is így gondolta, és továbbment.

- Majd a következő kútnál!

- Nem baj, hogy legközelebb már csak Varsóban lesz benzin, ha egyáltalán lesz.

- Otthon is van, itt miért ne lenne!

Hát nem volt. Még kút sem. Éjjel két óra tájban egy kicsi faluban éppen egy emelkedőn álltunk le. Visszagurultunk a lejtő aljára és vártuk a csodát. Nagy forgalom nem volt, de egy furgon megállt mellettünk. Röviden ecseteltük, mi a probléma, azután vontatókötelet keresett rajtunk. Az sem volt. Végül is mindenünk nem lehet! Kötele neki sem volt, de láthatóan mindenképpen segíteni akart. Becsengetett az első kerítésen. A hosszú udvar végén álló házban egy nagyot halló öreg bácsi lakott... Néhány perc múlva a faluban szétnézve egyik kedvenc gyermekkori rajzfilmem jutott az eszembe: Frédi veri az ajtót és kiabál, hogy Vilma, Vilma, a környező házakban pedig sorra gyulladnak fel a villanyok. Szóval már az egész falu felébredt, de a bácsi még mindig nem értette, mit akar tőle ez az idegen éjnek évadján. Sebaj, fő a jó szándék és megköszöntük a sofőr segítségét. Legalább ő meneküljön meg a falu haragjától. Rövidesen egy postakocsi érkezett. Volt kötele és felajánlotta, elhúz a következő benzinkútig, de közben neki minden településen meg kell állnia, hogy a postát lerakja. Már Varsó közelében jártunk, amikor találtunk végre olyan kutat, ahol az áram is be volt kapcsolva, üzemanyag is volt, ráadásul senki nem állt sorban. Mintha az előző néhány órát csak álmodtuk volna.

A berlini különítménnyel Varsó belvárosában a Forum Hotel halljában beszéltek meg a találkozót. Mosdás, borotválkozás után egészen civilizált külsővel indultunk pénzt váltani, majd a lengyel légitársaság, a LOT irodaházába. Az említett gazdasági nehézségek miatt a helyi fizetőeszközt mindenki igyekezett dollárba menekíteni, emiatt a dollárért horribilis mennyiségű zlotyt kaptunk, de a jegy maga is nagyon olcsó volt. Végül a Varsó-Budapest-Moszkva-Havanna-Moszkva-Budapest-Varsó jegykötegért 90 dollárnyi zlotyt fizettünk, ami az akkori árfolyamon magyar pénzben körülbelül hatezer forintnak felelt meg.

Mint aki jól végezte dolgát, délután elindultunk hazafelé. Bár előző éjjel sem aludtunk, Szandokán azt mondta nem álmos, vállalja a vezetést. Lassan leszállt az este. Talán egy pillanatra bóbiskolhattunk el – mind az öten – amikor koppanást hallottunk. Szerencsére csak egy útjelző műanyagot ütöttünk ki. Erre azután mindenki felébredt. Na most már fáradt vagyok, vezess te – fordult felém. „Üdén és frissen” ültem a volán mögé. A biztonság kedvéért az első adandó alkalommal megálltam tankolni. A kalitkájában békésen szunyókáló kútkezelő "mint az örült, ki letépte láncát" rohant ki. Nyema benzina, nyema benzina – kiáltozta, és kikapta a csövet a kezemből. Néztam a kijelzőt, talán sokkal több már nem is fért volna a tartályunkba. Maradék zlotynk összege ráadásul éppen megegyezett azzal, ami a kijelzőn állt. A kutas ennek már kevésbé tudott örülni, az egészet a földre dobta és kiabált tovább. Mondandójának lényegét a dollár és a márka szavak alkották. Kinyitottam a csomagtartót. A kiabálás abbamaradt. Újdonsült barátunk feszülten várakozott, én pedig a cuccok között kotorásztam, mert eszembe jutott, hogy ablakmosónk

sincs. Találtam egy műanyag flakont, amivel a felé fordultam: Ebbe meg vizet kérünk!

A környéket gyorsan elhagytuk, ezért nincs információnk arról, vajon szerepelt-e a másnapi hírekben olyan tudósítás, hogy egy benzinkutast az éjszakai műszakból infarktus gyanújával a kórházba kellett szállítani. Reggel ötkor kissé elcsigázva érkeztünk Debrecenbe. A repülőjegyek viszont mindenkinek a zsebében voltak. Márciusban utazhatunk Kubába.